

*Щербан Тетяна Дмитрівна,
Демян Ярослава Юрїївна
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРОТЯГОМ НАВЧАННЯ У ВУЗІ

Сучасне суспільство характеризується глибокими трансформаціями. У галузі суспільної свідомості - це зміна ціннісних парадигм у бік усвідомлення пріоритетів життєвих перспектив. Цінності допомагають людині будувати соціально привабливий світ. Проблема формування життєвих перспектив у студентів має велике значення для вікової психології.

Проблема формування ціннісних орієнтацій як змістовної основи життєвої перспективи в ранній юності розглядалася багатьма дослідниками в різних аспектах, а саме цінними є дослідження С.Холла, Е.Шпрангера, Ш.Бюллер, К.Левіна, Ж.Піаже, Е.Еріксона. Л.С.Виготський, О.М.Леонтьєв, Б.Г.Ананьєв, Д.Б.Ельконін, Л.І.Божович [1].

Мета дослідження полягає в теоретичному аналізі та емпіричному дослідженні гендерних відмінностей становлення життєвих перспектив юнаків. Для вирішення поставленої мети був використаний комплекс методів: аналіз та узагальнення наукових літературних джерел; психодіагностичні методи; кількісний аналіз даних за допомогою методів математичної статистики. Дослідно-експериментальна робота спрямовувалася на здійснення аналізу гендерно-вікових відмінностей формування життєвих перспектив юнаків. Вибірку досліджуваних склали студенти університету в кількості 60 осіб (29 дівчат та 31 хлопець).

Становлення узгодженої життєвої перспективи у юнацькому віці є свідченням наявності потенціалу розвитку особистості у майбутньому та виступає основним фактором, від якого залежить подальше життя людини та рівень її соціальної ефективності й успішності. Але, на жаль, за цим приховується й негативний момент: образи майбутнього у юнака орієнтовані перш за все на результат, а не на засоби його досягнення, тобто немає стратегій досягнень. І також слід підкреслити, що рання юність є етапом професійного самовизначення, де юнак повинен визначитися, зробити свій вибір у професійному плані, а отже й вибір життєвої перспективи [2].

Емпірично визначено наступні гендерні особливості формування життєвих перспектив у студентів. Дівчата демонструють: більш високий рівень тривожності; особистісна тривожність у дівчат вища ніж у хлопців на 13%. У дівчат більше страхів, тривожності та побоювань з приводу свого майбутнього; суттєво вищий рівень рефлексивності, загальна рефлексивність знаходить на прийнятному рівні для представників даної вікової категорії респондентів.

Найбільші відмінності за гендерною ознакою демонструють респонденти за показниками самовпевненість, самоцінність, самоприйняття, самоприв'язаність, самозвинувачення. Юнаки більш самовпевнені, однак

демонструють меншу самоцінність, самоприв'язаність, значно менше самоприйняття та більш високий рівень самозвинувачення. Все це свідчить не стільки про більш низький рівень психічного розвитку дівчат, але і більш високу «важкість», напруженість, суперечливість і, відповідно, вищий рівень стресу у життєвому просторі юнака. Завдяки цьому вони демонструють більшу слабкість і вразливість власної особистості.

Очевидно, у життєвому плануванні, в узгодженні життєвих перспектив хлопці будуть більше виявляти такі риси як самовпевненість, віддзеркалене самостварення, самозвинувачення, тобто більша впевненість у правильності, переконання у тому, що вони все роблять правильно, водночас, звинувачення себе у якихось ситуаціях. Щодо дівчат, то на їхні життєві перспективи впливатимуть такі їхні риси як самоцінність, самоприйняття та самокерівництво, тобто у своїх планах вони покладаються лише на себе, на свою думку, на своє бачення [3].

Результати дослідження щодо виділення інструментальних та термінальних цінностей у дівчат та юнаків показали, що в життєвій перспективі, самовизначенні дівчата спрямовані на такі цінності як «активне діяльне життя», «суспільне визнання» та «продуктивне життя», а найменше місце на «сімейне життя». Щодо життєвої перспективи та самовизначення юнаків, то на вони націлені на такі цінності як «розваги», «сімейне життя» та «творчість». Як засоби досягнення життєвих перспектив (інструментальні цінності) дівчата застосовуватимуть акуратність, юнаки – вихованість, терпимість, чесність та чуйність.

Кореляційний аналіз довів ряд взаємозв'язків. Виявлено негативний зв'язок між шкалами: життєвої мудрості і любові (-0,429); матеріального забезпечення і творчості (-0,441); вихованості і широти поглядів (-0,393). Заслужують уваги позитивні зв'язки, які характеризуються шкалами: творчості та сміливості у відстоюванні думки (0,426). Це у свою чергу може пояснюватись впевненістю у незалежності мислення, відчуття власних переконань і бачень оточуючого світу, яке надає впевненість у власних судженнях, а творчість є драйвером забезпечення пошукової активності.

Узагальнюючи підкреслимо. Емпірично досліджено особливості співвідношення бажаності і доступності життєвих цінностей юнаків, виокремлено окремі гендерні відмінності формування життєвих перспектив. Результати дослідження можуть бути використані в повсякденній фаховій діяльності практикуючих психологів і соціальних педагогів з юнаками і юнками, насамперед у ракурсі стимулювання їхньої життєвої самоактуалізації.

Література:

1. Щербан Т.Д. Деякі проблеми професійного становлення молодого спеціаліста / Т.Д. Щербан, Г.В. Щербан // Особистість у соціальному, віковому та клінічному вимірі сучасного життя: збірник наукових статей. – Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – С.377-382

2. Щербан Т.Д. Професійна готовність в контексті розвитку системи профвідбору / Т.Д. Щербан // *Pedagogy and Psychology: science and education a new dimension* / - Budapest. 2015. – III (29), issue 5. – С.76-79.

3. Щербан Т.Д. Окремі критерії системи профвідбору / Т.Д.Щербан, В.В. Гоблик, Г.В. Щербан // *Актуальные проблемы современной науки: сборник тезисов научных работ IV Международной научно-практической конференции 29 декабря 2015 г.) / Международный научный центр. – Москва-Будапешт-Вена, 2015. – С. 14-16.*

УДК 159.923.2:355

*Юрков Олександр Сергійович
Мукачівській державний університет
м. Мукачево, Україна*

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ У ВІЙСЬКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поступовий перехід на комплектування Збройних сил України на контрактну основу, необхідність оптимального розв'язання сучасних проблем військової служби, психологічні особливості управління військовими підрозділами в зоні проведення АТО на Донбасі потребує від командирів (начальників) глибоких знань закономірностей функціонування психіки особистості військовослужбовця.

Визначення ефективних напрямів виховного впливу на військовослужбовців неможливо без знання структури особистості та закономірностей її формування, розвитку і самовдосконалення. Найвідомішими зарубіжними теоріями особистості є : психоаналіз (З. Фройд, К. Г. Юнг, А. Адлер, Е. Фром. К. Хорні та ін..) ; поведінкова школа (Д. Б. Вотсон, Б. Ф, Скінер та ін.) ; гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Р. Роджерс та ін..).

Великий внесок у вивчення природи особистості внесли вітчизняні психологи : Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонт'єв, Б. Анан'єв, Г. Костюк, К. К. Платонов , В Рибалко та ін.. Так психологічні дослідження В. В. Рибалки [1] дозволили звернути увагу на важливу детермінанту особистісної структури – вік молодих людей, а також на конкретні особистісні якості, що необхідні військовослужбовцю : військову комунікабельність, цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, сміливість, патріотизм, емоційну стійкість, здатність до саморегуляції в екстремальних умовах бою, військову компетентність, оперативне прийняття рішень,працездатність, витривалість, загартованість.

Військова психологія розглядає формування та розвиток особистості воїна як активного суб'єкта крізь призму його діяльності. Тому високоорганізована і мотивована діяльність рішуче впливає на розвиток особистості військовослужбовця.